

סדנא שלישית | עוני והדרה חברתית

זמן מוערך
שעה

חומרי עזר
מצגת, דף סיפור מודפס, דף עם שיר בסיום

רקע

פרדיגמת המודעות לעוני, רואה בעוני הפרה של זכויות אדם ומגדירה אותו כמחסור בשלושה מעגלים: מחסור חומרי במשאבים, מחסור בהזדמנויות חברתיות ומחסור בהון סימבולי - מחסור בכבוד ובהכרה ובהון חברתי. מחסור זה מתואר בספרות גם כ'נכות שקופה' שילד או מבוגר נושא עימו בכל מקום בו הוא נמצא. היותה של נכות זו שקופה לא מאפשרת לנו לדבר עליה, ללמוד אותה ולפתח יכולות התמודדות איתה.³ צוותים חינוכיים העובדים בקהילות של רקע והדרה חברתית, לא אחת מרגישים אף הם בהדרה, בין אם משום שסביבה זו מוכרת להם מילדות ובין אם משום שהם חווים את כאבי תלמידיהם בעצמם.⁴

סדנא זו היא השלישית בסדרה של שלוש סדנאות שפותחו במישרים העוסקות בצורות השונות בהם עוני והדרה חברתית באים לידי ביטוי בבית הספר. מטרת שלוש הסדנאות היא **להוריד את מעטה השקיפות מעל המתמודדים עם עוני והדרה חברתית וללמוד את האופנים השונים בהם התמודדות זו באה לידי ביטוי במרחב הבית ספרי**. כל אחת מהסדנאות מכוונת לשוחח על הביטויים השונים של עוני והדרה חברתית בצוות והן בנויות באופן מדרגי.

נוסף על הסדנאות כתבנו **מסמך רקע מהמחקר ומהשדה** המכיל בתוכו ידע על צוותים חינוכיים מרקע של עוני והדרה חברתית. אנו ממליצות לקרוא את הרקע בטרם העברת הסדנאות ואף להעבירו למשתתפים בסדנא. בסדנא זו נלמד **סיפור בדוי של מורה אחת** המבוסס על סיפורים אמיתיים של מורה בישראל⁵ ומורות באנגליה⁶ ובארה"ב, כפי שהם מתועדים במחקר. ננתח את הסיפור של המורה ונבחן את עמדותינו ביחס אליו. בסוף הסדנא, ננסה לחשוב כיצד אנו יכולים לפעול אחרת על מנת שמורה מעוני והדרה תוכל להרגיש חלק מהצוות סדנא כזו, בה אנו מתייחסים לסיפור מקרה אחד, מאפשרת **להכיר** באופן מעמיק דמות, **להזדהות** איתה ועל ידי כך **ליצור מוטיבציה להרחיב את הידע וההבנה שלנו** בנושא. הסיפור המורכב המוצג בסדנא עלול להעלות רגשות מורכבים המובילים להרחקה, ביטול, התגוננות, התנערות מאחריות ועוד.

חשוב להיות פתוחים לכל מה שהדמות בסיפור יכולה ללמד אותנו ולנסות להכיר אותה כפי שהיא מוצגת. עלולה לעלות שיפוטיות כלפי הדמות המעידה על רגשות עזים כלפיה וכלפי המצב אותו היא מייצגת. כדאי לנסות להתבונן בשיפוטיות זו בסקרנות ולנסות להבין מה מעורר אותה.

- 1 תקווה רדיקלית: פרקטיקה מודעת עוני בעבודה סוציאלית; מ.קרומר-נבו, פרדס, ירושלים 2022.
- 2 **K-12 Economically Disadvantaged Students, Poverty, and Education: Ecological Narratives of Successful Raised-In-Poverty**, Texas Educators. R.N. Morris (2021)
- 3 **Understanding poverty and social responsibility of teacher educators**, Dr. V. Sudhakar, International Journal of Social Science and Economic Research, April 2019
- 4 **Race, poverty, and teacher mobility**; Benjamin Scafidia, David L. Sjoquistb, Todd R. Stinebrickner. Economics of education review, 2005
- 5 בלי לחם מחמצת: רגילות משברית, תיעוד עצמי ונשים בעוני בזמן קורונה; ג.לוי, ח.בוזחיש ששון, ד.קפלן, א. ביטון ו ר.כהן בנלולו, סוציולוגיה ישראלית כ"א (2), 175-181, 2021.
- 6 **Battling through the system: A working-class teacher in an inner-city primary school**. Burn, E. *International Journal of Inclusive Education*, 5(1), 85-92. (2001)
- 7 **More like the kids than the other teachers': One working-class pre-service Teacher's experiences in a middle-class profession**; Lampert, J., (Burnett, B., & Lebhers, S. .'. *Teaching and Teacher Education*, 58, 35-42.(2016

משרד החינוך

מישרים
להגנות בחינוך

סדנא שלישית | עוני והדרה חברתית

מטרות הסדנא

- להכיר את התמודדויות של מורות החיות בעוני והדרה
- להתמודד עם שיפוטיות וביקורתיות שיש בנו באופן טבעי כלפיהן וכלפי עוני והדרה
- לפתח את היכולת של הצוות להענקת תחושת ביטחון ונינוחות למורות החיות בעוני והדרה

אפשרויות נוספות:

- להביא חלק ממסמך הרקע לקריאה משותפת במפגש
- לקיים את חלק השיתוף בסדנא בזוגות או בכתיבה עצמית במקום במליאה

תוספות	פירוט	מהלך הסדנא
ניתן לחלק למשתתפי הסדנא את דף הסיפור מודפס	הצגת סיפורה של אביבית- מורה בעוני, כפי שמתואר במצגת ובדף הנלווה הסיפור המוצג הינו סיפור עוצמתי, מבוסס סיפורים אמיתיים. הסיפור עלול לטלטל ולכן בשלב הבא ננסה לשמוע מהקבוצה כיצד הם רואים את הדמות, ומה הם חווים ביחס אליה.	פתיחה - קריאת משותפת של הסיפור שקף 2-3 7 דק'
נרצה לשמוע מהמשתתפים כיצד הם תופסים את אביבית ואת מצבה ודרך זה לשמוע מהמילים שלהם כיצד הם חווים את הסיפור.	שיתוף בעקבות הסיפור - ננסה לאסוף מהקבוצה את התחושות והמחשבות שלהם בעקבות הסיפור. לצורך זה נשאל אותם, פעם אחת על אביבית כדמות, האישה שהיא. ובפעם שניה על המחשבות שלכם על הסיפור שהיא מספרת: ■ מי זו אביבית בעיניך? ■ מה מעורר אצלך תיאור חוויותיה של אביבית?	דימוי של היכרות אישית שקף 4 20 דק'
נכוון את השיחה לתיאור חוויות אישיות משמעותיות של המשתתפים ביחס לצוות חינוכי מעוני והדרה.	נבקש מהמשתתפות לשתף כיצד הן רואות את ההתמודדות עם מורות מרקע של עוני והדרה: ■ האם במהלך שנותייך כמורה נחשפת למורה שהתמודדה עם הדברים שאביבית מתארת? ■ איזה פעולות אנחנו יכולות לעשות כדי שמורה כמו אביבית תרגיש בנוח בחדר המורים? איך נדע מתי היא מרגישה נוח? ■ אילו מצבים דומים בצוות דורשים מאיתנו תשומת לב?	שיתוף שקף 5 25 דק'
ניתן להדפיס את השיר ולחלק למשתתפי הסדנא שייקחו איתם בסיומה.	נסיים את הסדנא בשירו של מחמוד דרוויש 'חשוב על זולתך'. השיר מספר על ערבות הדדית על שלל צורותיה ומבטא תקווה ששינוי בהתנהלות כלפי שונים מאיתנו יכול להתרחש	סיום שקף 6 5 דק'